EMINESCIANA

Un poet tragic

S-a zis că poetul nu are dec menirea să viseze și să în preteze tîlcul viselor. El ar prin definiție omul care vi ază. Faptul că i se cere să și vizionar îi prelungește organic calitatea de vi tor.

Visînd, el vede realitatea «icoane» mai dulci, în ima mai frumoase, sclipitoare sau chiar fantastice care atenu tristețea, sentimentul că tul este trecător și supus le lor, destinului. Oricum, așa um spunea Nietzsche, aceas «divină comedie» a Vieții u tot infernul ei nu apare în chii lui doar ca un joc de umbre: el însuși este actor al scenei lumii, trăiește și sufe ră pe ea. Fiorul tragismului se strecoară în însăși senza la iluzoriului. Vrînd-nevrînd poetul descoperă, cu neliniște interioară, neliniște de natură metafizică, acel nod al con tradictoriului din lucruri, ca este anume **nodul tragic.**

Eminescu trăiește deosebit de adînc descoperirea acestei rațiuni ultime a lumii, proiec tînd motivul vieții ca vis în tr-o viziune intens colorată ontologic: «Ca vis al nopții eterne e viața lumii întregi». Sunt foarte dese, la poetul nostru, asemenea pătrunderi pînă la «sîmburul lumii», în care sălășluiește contradicto riul, adică unde ființarea este adunată într-un singur ghem de contrarii care se provoacă și se tensionează reciproc. Ele se constituie într-un principiu structurant al universului său.

Omul eminescian este prin excelență un om tragic.

Or, tragismul nu este decît conștiința existenței unei or dini universale sub semnul de stinului și al limitelor care se pun în calea realizării de sine a omului. În fața acestuia ca re depune eforturi disperate de cunoaștere lumea își închi de sensurile, le în-cifrează, le codifică. La Eminescu, lumea la, astfel, formă de «carte tri stă și-neficită». Cel ce se ap leacă asupra foilor ei obscu re mai mult o-ncifrează decît o des-cifrează. Astfel, între poet și lume se cască o mare prăpastie, căci imaginea ei ultimă e căutată cu un vita lism fervent, cu o adevărată sete de Absolut.

Tragismul este intensificat de descoperirea terorii timpu lui, care instaurează fiorul re ce al neființei. «Căci Moar tea este timp, este Timpul. Și această viziune își va reflecta umbra asupra spiritului lui Eminescu și al poeziei sale», precizează Rosa del Conte. Timpul va actualiza în conști ința poetică factorul **devenire,** generator de neliniști și me lancolii între «clipa cea repe de ce ni s-a dat» și veșnicia ca durată infinită. Timpul co smic, cel în care trăiește «ne muritor și rece» Hyperion, provoacă și stimulează prog resiv drama existențială a lui Eminescu, producînd un flux elegiac devastator, pe care criticul cuban Salvador Bue no îl crede de o forță inegala bilă în context european.

Schema impusă de tradiția, conform căreia Eminescu ar fi un «pesimist», este sfărî mată de însăși prezența aces tui **om tragic** în poezia emi nesciană. «Artistul tragic nu e pesimist, el spune **da** la tot ce e problematic și teribil...» Este precizarea prețioasă a lui Nietzche care ne ajută să înțelegem mai bine adevărata esență a viziunii autorului **Luceafărului** asupra lumii.

Perspectiva zilei de azi, ab solvită de sechelele vechii mentalități, ne oferă imaginea omului eminescian care nu se cufundă într-un întuneric al neștiinței, străluminat numai de anumite dezvăluiri gnosti ce și — cu atît mai mult — contopindu-se mistic cu hir vana buddistă (în care săvîr șește renașterea inițiatică); e omul tragic mereu depășind limitele, mereu distanțat de «cercul strîmt» și proiectat în infinit. El susține un dialog discontinuu cu Absolutul, lar principalul obstacol ontologic care este timpul îl va trece prin regăsirea timpului origi nar, sacral, care izvorăște din el însuși. Cultul omului natu ral, organic, recuperat din spațiul sacru, îl va ajuta să trălască continuu un timp atemporal, timpul hyperionic. Accentul eroic, surprins de Rosa del Conte, întregește imaginea omului tragic emi nescian, care este al închide rilor ce se deschid, al unei porniri ascensionale care nici odată nu este curmată, căci se reia la infinit.

Întreaga creație eminescia nă proiectează o unică viziu ne **sub specie totus mundi,** sus ținută de o **insațietate a ab solutului,** pe care limitele (și conștiința existenței lor ca atare) n-o prejudiciază prin nimic. Tragicul alimentează acest irezistibil din ființa emi nesciană neîngrădit de pragu rile existențiale descoperite din începuturi: «toate-s nimi ca», «ca prăzi trecătoare a morții eterne», «Și multe du rere-s, puține plăceri», «de cît un vis sărbăd mai bine nimic», iată șirul sentințelor din **Mortua est.**

«Nu se va înțelege niciodată poezia eminesciană dacă nu i se va surprinde accentul **ero ic** care e tot mai îndepărtat de convulsivul titanism roman tic — de răzvrătirea satani că» **(Eminescu sau despre Ab solut,** Cluj, 1989, p. 132).

E un accent departe atît de eroismul pasiv budhist cît și de eroismul activ al titanis mului romantic de esență by ronian sau hugoliană: e ac centul eroic al omului tragic ce se proiectează mereu în Absolut.

Eminescu va vorbi adesea despre un șir fenomenologic, despre o ordine parcă dinain te determinată, despre un theatrum mundi de mișcări automatizate ale umbrelor ilu ziei, trecătorului și zădărnici ei (este binecunoscuta imagi ne din **Glossă**). Dar niciciind aventura lui ascensională nu slăbește din intensitate. Nodul tragic nu este, la Eminescu, o abstracție, ci focar de trăire pasională sub semnul unei continuități nedezmințite a as censiunii spre infinit.

Omul tragic eminescian es te omul-deplin care adună în «nodul tragic» al ființei sale și neliniștea metafizică mo dernă și ataraxia stoică și ne păsarea budhistă și modelele arhetipale descoperite în in conștientul colectiv al ființei sale (ei se identifică adesea cu Decebal, cu Ștefan cel Ma re, cu Zamolxis, concepîndu-și o aură sacrală de «tînăr voie vod»).

Drama existențială a poetu lui nostru are loc în cîmpul valorilor, căci, așa cum pre ciza Max Scheler, tragicul se mișcă în sfera raporturilor de valori, nu în sisteme mecani ce: numai acolo unde există înaltul și josnicul, nobilul și comunul, putem întîlni ceva în felul întîmplărilor tragice.

Eminescu este în acest sens un poet de natură axiologică: valoricul (sacralul) este ade vărat**ul axis mundi,** principiu suprem de organizare ierar hică a lumii. S-ar putea spu ne tautologic că numai valo rile valorizează existentul, îi dau realitate și sens.

Asemenea proiectări semni ficante au loc dincolo de «șir ul orb al vremii și-a lucruri lor lumii», dincolo de «oarba întîmplare fără-nțeles și fin tă», care par a fi călăuza timpului.

Aceeași ascensionalitate va lorică o asigură Eminescu — dincolo de «cercul strîmt» al pasiunilor terestre — în dra goste». «Farmecul sfînt» care străbate ființa, fondul «păgîn» lăsat de «părinții din părinți» dă expresie Cerului iubirii, mereu înalt și nobil și ferit de comun și josnic, ferit bi neînțeles și de moarte, care se infiltrează organic în «no dul tragic» atît de complex al dragostei-dor.

E în acest sentiment ca și în toate pasiunile ascensionale eminesciene, întreg spectaco lul (heideggerian) al ființei, în care voința (frica) de ceva determinat trece, așa cum ob serva Noica, în voință (frică) de nimic determinat. Omul tragic eminescian trăiește din plin această trecere dialectică.

Mihai CIMPOI

Actualitatea în Guvern

Perioada pe care o traver sam astăzi și obiectivele ce ni propunem reclamă de la adrele din economia națio nală o nouă viziune asupra roblemelor, cunoștințe noi. cu cît mai repede ele vor aceste cunoștințe, cu ergic și efectiv se reforma econo stopa declinul și situația. Una din pentru aceasta e perfecționarea în cadrelor din eco nală a ublicii. luții pera- uver- in- de or- te

serie de acțiuni con vind punerea în a protocolului care a nat anul trecut între ministere de externe menite să sprijine diplomației moldove hotărî.

(Rompres

Victor TEL

l Nicola Cotroce

SPIRIDON VANGHELI LA 60 DE ANI

Viață și creație

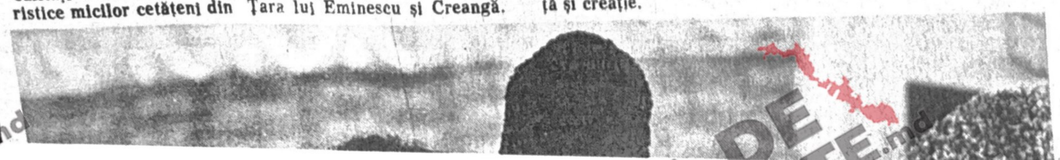
Fotografia ce v-o propunem, iubiți cititori, vă dați sea ma, nu este una recentă. Copiii înveșniciți de ochiul magic al aparatului de luat vederi au crescut mari, deși rămînînd aproape aceiași, între timp scriitorul Spiridon Vangheli a mai prins la niște ani. În total s-au făcut șaizeci. E mult? E puțin?

Cert e însă că eroii lui Vangheli continuă să huzurească în copilărie, cu lumile lor de basm colindînd mai toată străvechea Terră. Ei rămîn a fi la fel de ingenioși, întrunind calități dintre cele mai neașteptate și mai frumoase caracte ristice micilor cetățeni din Țara lui Eminescu și Creangă.

Ei își iubesc părinții, îl iubesc pe aproapele, țin la graiul străbunilor ca la lumina proprilor ochi și fapta lor e răs plătită cu binele Învățătorului.

Vom regreta că am venit înaintea eroilor vanghelieni și nu am copilărit odată cu ei, dar ne vom bucura totodată că de norocul acest au parte urmașii noștri.

În preziua împlinirii a șaizeci de cireșari îi dorim lui Spiridon Vangheli, destinsului om de litere, multă sănătate, pană viguroasă și pe parcursul celorlalte șase decenii de via ță și creație.

Omagiu

Nu există popor civilizat care să nu aibă geniul său scriitoricesc ori marele său literat pentru maturi. Există însă destule popoare care n-au reușit încă să nască un scriitor de geniu sau măcar un literat remarcabil pentru copii. Cred că un neam, dacă e născut cu iubire față de muncă, nedominat de spiritul războinic, poate să înflorească economicește chiar dacă nu are în fruntea sa un conducă tor de geniu sau un cîrmuitor remarcabil. Dar se va ofili spiritual neavînd un creator de geniu sau un mare scriitor pentru copii. Li teratura română, mai exact Țara, mai exact copiii Țării, au acest neprețuit noroc: Creangă, Alecsandri, Coșbuc, Sadoveanu, Arghezi, Girleanu, Brătescu-Voinești, Vangheli, iată numai cîteva celebre și strălucite nume care au îndulcit și îndulcesc viața copiilor noștri.

Fiind în lumea vlăstarelor tinere de la noi cele mai populare personaje literare, Guguță și Ciubotel au devenit la fel de îndrăgiți de copiii atîtor alte țări. În 31 de limbi vorbește azi românașul Guguță. Dacă unele «glorii» sovietice se clădeau pînă mai ieri pe sticlele și balercile cu vin cărate cu trenul și avio nul la Moscova, gloria planetară se poate sprijini numai pe harul cel dumnezeiesc. Spiridon Vangheli este înzestrat cu un ase menea har. Credem că nici o carte de citire a românilor și nici o bibliotecă pentru copii din lume nu se va putea lipsi de scrierile domniei sale.

Să ne trăiești, bătrîne!

Grigore VIERU.

Așa-i Spiridon

regret, cu adîncă părere de rău. Spiridon Vangheli nu-și trădează prietenii niciodată. Prietenia sa cu Grigore Vie ru a devenit proverbială. Ti